

Lélekipendítés I. Hatvani olvasótábori krónika

„Nem fontos, hogy sok író legyen egy közösségben,
de fontos, hogy sok olvasó legyen.
Nem fontos, hogy te szövegezd meg a szépet és igazat,
fontosabb, hogy megismerjed.”
(Márai Sándor)

Megjelenésével is figyelmet keltő, vaskos terjedelmű dokumentumkötetet jelentetett meg a hatvani könyvtár. A Zagyva parti város szellemi vezetői arra a feladatra vállalkoztak, hogy kronológiai sorrendbe szedve adják közre a város könyvtára által szervezett olvasótáborok történetét. Varga Csaba az első tábor megalakulása idején éppen Hatvanban volt katona, ő volt az ötletadó, az akkori tanácsi előadó, Kocsis István pedig az, aki a megfogant gondolatot a kor bürokrata rendszerében is kiteljesítette. A hatvani olvasótáborok sorozatának első összefoglalóját 1972. július 6. és 15. között rendezték meg Felsőtárkányban. A XXI. századig ívelő mozgalmat – amelyet Fábíán Zoltán (1926–1983) József Attila-díjas író nevezett el még abban az évben „lélekipendítésnek” – a korabeli fiatal írók, Czakó Gábor, Mózsi Ferenc, Ratkó József, Szentmihályi Szabó Péter, Varga Csaba, Vasy Géza olvasótábor néven szervezték meg. És ez a csakugyan XXI. századig érő lélekipendítő kezdeményezés ebben az első kötetben a 2001. július 15–28. között Kőkapu-Rostallón megrendezett olvasótábor krónikájával zárul.

A hat terjedelmes fejezetbe (*Írások a magyar olvasótábori mozgalomról; A hatvani középis-kolás olvasótáborokról 1972-2001; A hatvani vasutas táborok krónikája 1980-1993; Tábori emlékeink – a résztvevők visszaemlékezései; Halottaink – nekrológok; Függelék*) rendezett személyes hangvételű írások, nemcsak az egykori táborlakók, szervezők, kiscsoportvezetők, előadók munkájáról, élményeiről adnak számot, de arról a korról is, a rendszerváltozást megelőző évtizedekről, amelyben ez az újszerű, művelődéstörténeti szempontból igencsak érdekes és értékes nevelési kezdeményezés megfogant, majd kiteljesedett. Az olvasótábor fogalmi meghatározását néhányan (Nagy Attila, Kamarás István, Ratkó József, Mérei Ferenc, Varga Csaba) elvégezték, a tőlük való idézetekkel vezeti be az érdeklődőt a kötet tanulmányozásába a szerkesztő. Azt, hogy valójában mi is az olvasótábor, talán Nagy Attila lényegre törő megfogalmazása adja vissza a maga teljességében: „Az olvasótábor intellektuális és érzelmi élményekkel telített kétéhes együttlét, melyet leginkább 10-18 éves hátrányos helyzetű tanulók számára szerveznek nyugtalan szellemű, fiatal értelmiségiek”. A táborok résztvevői tehát elsősorban hátrányos helyzetű, többségében falusi fiatalok voltak. Az olvasás, a könyvtárhasználat, az

irodalom és a művészetek voltak az eszközei a tábor szervezői által megfogalmazott célok megvalósításának. És bár fontos szerep jutott az olvasásnak, a tábor lényege mégis a beszélgetés, a folyamatos gondolatcsere, az alkotó játék és a felfedezés volt. A fiataloknak az önismeretük kiteljesítéséhez vezető eszközt jelentette az olvasás. A napi négy-hat órás beszélgetések folyamán megfogant gondolatok pedig értékrendjük, világnézetük kialakításához vezettek. A tábor résztvevői lehetőséget kaptak arra, hogy a bennük szunnyadó tehetséget, képességeket a vezetőik segítségével felszínre hozzák. A kéthetes olvasótáborokban, ahol harminc, maximum ötven fiatal foglalkoztatása zajlott, az irodalom, a művészetek, a tudományok, ezeken belül is a népművészet, a történelem, a filozófia, a színház, a pszichológia, az emberi kapcsolatok mibenlétéről, értékeiről nélkülözhetetlen információkat kaptak a tizenéves résztvevők. A kéthetes időszakokban intenzív szimbiózisban éltek a tábor résztvevői és a tábor vezetői, akik igyekeztek a kiscsoportokban zajló műhelymunkák során a tábor tematikájához kapcsolódó valamennyi fontos kérdést megvitatni a fiatalokkal, ám sohasem didaktikus, a tanár valamiféle felsőbbrendűségét érzékeltető módon. Az olvasótábor ennek megfelelően nem azt jelentette, hogy a közel kéttucat gyerek kezébe könyvet adtak a tábor vezetői, hanem azt, hogy indirekt módon, játékos feladatok megoldásával, például önállóan megrendezett, majd előadott színdarabokkal, számos kreatív tevékenységgel vezették el a fiatalokat a könyvek, az olvasás megszeretéséhez. A tábor, a maga nemében az idáig nem alkalmazott nevelési módszerei – többek között a dialógusok formájában történő értékközvetítés – eszközei, a közösségi, együttes gondolkodásban rejlő erő hallatlanul nagy segítséget nyújtottak abban, hogy a tábor lakói önállóan gondolkodni képes, személyiségük formálásra kész ifjakká váljanak. Az olvasótáborok tehát a közösségi élet egyfajta értelmes tevékenységi modelljét kínálták: „a közösségi együttlét, a nemzetben és emberiségben való gondolkodás, a demokrácia gyakorló terepét jelentették”. Amint arról a kötetben olvasható emlékezők élménybeszámolói is tudósítanak, a résztvevő fiatalok életük egyik meghatározó – esetenként legjelentősebbnek tartott – személyiségformáló időszakaként gondolnak vissza ezekre a táborokra.

Az olvasótáborokban megjelent látogatók, vendégládók, művészek neves és rendre karizmatikus személyiségek – többek között Czine Mihály irodalomtörténész, Cseh Tamás előadóművész, Cseres Tibor író, Dinnyés József daltulajdonos, Kósa Ferenc filmrendező, Magyar Lajos költő, Tamás Menyhért író, Vekérdi László irodalomtörténész – minden évben értékes gondolatokkal gazdagították a résztvevők tudását. Szinte lehetetlen valamennyi, a táborokban megjelent neves pedagógus, író, szociológus, kutató, művész nevét felsorolni, de szerencsére a kötet záróakkordjaként a hatvani olvasótáborok segítőinek, valamint az olvasótáborokban vendégként résztvevőknek, illetve a vasutas táborok segítőinek és vendégeinek is olvasható a névsora.

A táborokban direkt politizálás nem folyt, a szervezők és meghívott előadók gondosak ügyeltek arra, hogy ne adjanak támadási felületet a hatalomnak. Azonban tagadhatatlanul volt valamiféle burkolt – ha nem is ellenzéki –, a hatalomtól való távolságtartásra utaló felhangja az itt folyó tevékenységnek. Az akkori szocialista kulturális vezetés ezért eleinte csak egy-egy napra, később már a tábor teljes időtartamára küldött „megfigyelőt”, aki azt szemrevételezte, valójában mi is történik, mi hangzik el ezekben a táborokban.

A főszerkesztő, Bacsa Tibor az első fejezetbe azokat az írásokat válogatta össze, amelyek az „alapító atyák”, más szóval „olvasótábori ősbölcények” tollából valók (Kamarás István: *Fedőneve olvasótábor*; Nagy Attila: *Értékmentés az olvasótáborokban*; Lukács László: *Mi*

az olvasótábor?). Ezek hitelesen idézik meg azt a kort, amelyben az olvasótáborok gondolata megfogant, és amelyben működtek. A rendszerváltozás után bekövetkezett szabadságérzete azt is felvetette, hogy a továbbiakban talán nem lesz szükség az olvasótáborokra. Ám ennek az ellenkezője történt, ugyanis kiderült, hogy éppen a túl nagy szabadság, a túl nagy választék, a nyári programok gyakorta elsivárosodást jelentő „fesztiválkultúrája” forгатagában tévelygő középiskolásoknak éppen úgy szüksége van iránymutatásra, a tényleges értékek megfogalmazására, mint elődeiknek. Az ezredfordulót megelőző, majd az azt követő években megszervezett olvasótáborok vélhetően annak köszönhetik népszerűségüket, hogy napjainkban is számos olyan fiatal van, akik a családi hangulatú, lélek közeli, gondolataikat formáló és közlő, „lélekipendítő” együttlételekre vágyanak, a többnyire zajos és felszínes fesztiváli alkalmak helyett.

A kötet harmadik fejezetében, mintegy „szellemi csemegeként” az 1980 és 1993 közötti időszakban rendezett vasutas olvasótáborokról tájékozódhatnak az érdeklődők. Ezekbe a táborokba a MÁV-nál dolgozók 5. és 6. osztályos gyermekei kaptak meghívást.

A „krónikás” kötetben az egykori fekete-fehér fotókon elevenedik meg az a világ, amely pozitív megerősítést adhat olvasójának abban a Vörösmarty Mihály által fölített kérdésben: „*Ment-e / A könyvek által a világ elébb?*”. A *Lélekipendítés I.* az előállításában résztvevők fáradhatatlan és minuciózus pontossággal végzett munkáját dicséri. A hatvani olvasótáborosok kalandozásait megörökítő krónika kultúrtörténeti értéke révén nemcsak az egykori táborlakóknak lehet érdekes, hanem a mai pedagógusok, könyvtárosok, a felsőoktatásban dolgozó szakemberek is értékes gondolatokat meríthetnek belőle, hiszen művelődéstörténetünk e fejezetének elmúlt negyven éve mindazok számára fontos lehet, akik továbbgondolják a kötetben foglaltakat, és az ifjak elméjének és lelkének „pallérozását” napjainkban is lényeges feladatuknak tekintik.

(Lélekipendítés I. A hatvani olvasótáborok kalandozásai a Kárpát-medencében 1972-2001. Főszerk. Bacsa Tibor. Hatvan, 2016. 448 p.)

Bartók Györgyi

Megalakult az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campusa

2016. július 1-től a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti és Pedagógiai Kara az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campusa (EKE JC) néven folytatja tevékenységét. A Campuson két intézet alakult, ezek egyike a Koltay Tibor vezette Tudástechnológiai Intézet, amelynek része az informatikus könyvtárosokat képző Információs és Kommunikációs Tanszék.